

Вольф 1986: Вольф Е. М. Оценочное значение и соотношение признаков “хорошо / плохо” [Текст] / Е. М. Вольф // Вопросы языкознания. – 1986. – №5. – С. 98-106. – Библиогр. : с. 106.

Вольф 2006: Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки [Текст] / Е. М. Вольф – [изд-е 2-е, доп.]. – М. : Едиториал УРСС, 2006. – 281 с. – (Лингвистическое наследие XX века). – Библиогр. : с. 247-256. – ISBN 5-484-00400-4.

Горелова 1984: Горелова Л. М. О понятии оценки и шкалах оценки в лингвистике [Текст] / Л. М. Горелова // Теоретические аспекты лингвистических исследований : [сб. науч. тр.]. – Новосибирск : [Б. и.], 1984. – С. 154-161. – Библиогр. : с. 161.

Колесникова 1993: Колесникова С. М. Градационные отношения в современном русском языке [Текст] : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10. 02. 01 «Русский язык» / С. М. Колесникова – М., 1993. – 20 с.

Космеда 2000: Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики : формування і розвиток категорії оцінки [Текст] / Т. Космеда – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 350 с. – Бібліогр. : с. 312-336. – ISBN 966-613-131-5.

Лопатин 1992: Лопатин В. В. Оценка как объект грамматики [Текст] / В. В. Лопатин // Русский язык : Проблемы грамматической семантики и оценочные факторы в языке (Виноградовские чтения XIX-XX) : [сб. науч. тр. / Ин-т рус. яз. РАН]. – М. : Наука, 1992. – С. 70-75. – Библиогр. : с. 75.

Маркелова 1995: Маркелова Т. В. Выражение оценки в русском языке [Текст] / Т. В. Маркелова // Русский язык в школе. – 1995. – №1. – С. 76-81. – Библиогр. : с. 81.

Марчук 2005: Марчук Л. М. Шкала градації в художньому мовленні сучасної української літературної мови [Текст] / Л. М. Марчук // Лінгвістичні дослідження : [зб. наук. праць / ред. проф. Л. А. Лисиченко]. – Харків : ХДПУ, 2005. – Вип. 15. – С. 56-63. – Бібліогр. : с. 63.

Марчук 2007: Марчук Л. Розмежування граничних ступенів ознаки градації [Текст] / Л. Марчук // Дивослово. – 2007. – №8. – С. 37-40. – Бібліогр. : с. 40.

Сэпир 1985: Сэпир Э. Градуирование. Семантическое исследование [Текст] / Э. Сэпир // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVI. Лингвистическая прагматика. – М. : Прогресс, 1985. – С. 43-77. – Библиогр. : с. 77.

Тимкова 1997: Тимкова В. Градація ознаки предикатів якості [Текст] / В. Тимкова // Актуальні проблеми граматики : [зб. наук. праць]. Вип.2. – Кіровоград : КДПУ, 1997. – С. 157-161. – Бібліогр. : с. 161.

В статье отражены особенности градации оценки. Охарактеризован функциональный признак интенсивности оценки. Проанализированы восходящая и нисходящая градации позитивной и негативной оценок. Предложена классификация внутритекстовой градации оценки по интенсивности, месту на шкале, виду изменений и расположению в тексте. Отдельное внимание уделено интерзональной градации оценки, представлена ее количественная характеристика.

Ключевые слова: внутритекстовая градація оцінки, інтенсивність, інтерзональна градація, оцінка, шкала оцінки.

The features of gradation of estimation are described in the article. Functional sign of intensity of estimation are described. Ascending and descending gradation of positive and negative estimations is analysed. Classification of gradation of estimation into text is offered on intensity, place on a scale, type of changes and location in text. Separate attention is spared interzonal gradation of estimation, it is given quantitative description.

Keywords: gradation of estimation into text, intensity, interzonal gradation, estimation, scale of estimation.

Надійшла до редакції 22 січня 2010 року.

Ївдила Поповић, Вероника Јармак

ББК Ш12=411.4*008.51+Ш12=416.4*008.51

УДК 81-115:811.161.2=163.4

УКРАЇНСКО-СРПСКА КОНТРАСТИВНА ЈЕЗИЧКА ИСТРАЖИВАЊА

У статті подано огляд україно-сербських зіставних досліджень, які було виконано сербськими та українськими вченими. Результати зіставного вивчення української і сербської мов розглянуто з погляду галузі дослідження, синхронічного або діахронічного підходу до об'єкта дослідження, а також лінгвістичних теорій та моделей, які у них застосовуються. Унаслідок проведеного аналізу автори дійшли висновку, що найвагоміші результати у цій галузі досягнуто в зіставних описах парадигм дієслова та типів предикатів, граматичних категорій перехідності та способів дієслівної дії, семантичного потенціалу позначення кольорів та чисел, стереотипів та концептів мовних картин світу українців та сербів, експресивної стилістики, лінгвістики

© Попович Л., Ярмак В.І., 2010

тексту та ін. Дослідження також підтверджує, що в процесі зіставного аналізу української та сербської мов вчені часто створювали нові теоретичні моделі, які знаходили застосування в роботах інших лінгвістів.

Ключові слова: *граматика, дериватологія, контрастивні дослідження, лексична семантика, лінгвістика тексту, сербська мова, стилістика, українська мова.*

0.1 С обзиром на чињеницу да је српска универзитетска україністика стасала тек деведесетих година прошлог века, као и на то да контрастивне студије најчешће настају као одговор на практичне захтеве наставе, преводачке делатности и лексикографије, у области српско-українских контрастивних језичких истраживања за протеклих скоро двадесет година учињен је значајан корак напред. Ако је још 1993. године двојица значајних представника српске україністике Богдан Терић [Терезић 1993] и Властимир Ерчић [Ерчић 1993] констатовала, сваки са свог аспекта, да је у области контрастивног истраживања україноског и српског језика и књижевности у Србији учињено заиста мало и да се може рећи да се оно налази на самом почетку свог развоја [Терезић 1993: 154; Ерчић 1993: 197], десет година касније истакнути слависта Предраг Пипер је констатово да „одбрањени магистеріјуми и докторат из области україністике на Филолошком факултету у Београду, научне монографије из те области, десетине објављених радова и саопштених реферата на научним скуповима, све већа присутност україністике у српској славистичкој периодици и на српским славистичким веб-страницама сведоче о узрастању српске україністике“ [Пипер 2004: 280].

Україноско-српска контрастивна језичка истраживања у України одликују се дужом традицијом која је условљена тиме да се српски језик изучава у оквиру појединих курсева и као самосталан предмет на универзитетима у України још од 19. века², а данас студијске групе за српски језик и књижевност постоје чак на три україноска универзитета – Кијевском националном универзитету „Тарас Шевченко“, Лавовском националном универзитету „Иван Франко“, као и Словенском универзитету у Кијеву. Посебан значај у України додељује се настави српског језика за дипломате. Српски језик се изучава као посебан предмет на Дипломатској академији Україне, као и на Вишим курсевима страних језика у Министарству иностраних послова Україне.

Темељ систематском контрастивном изучавању српског језика у України ударио је еминентни україноски лінгвиста, академик Леонид Булаховски. У свом познатом делу „Акцентолошки коментар српског језика“ [Булаховський 1983а] он са дијахрониског аспекта описује низ најважнијих супрасегментних карактеристика српског језика. Настављајући традиције академика Александра Шахматова он је посебно истицао улогу српског језика у контексту реконструкције прасловенског акцентолошког система. Академик Булаховски се залагао за креативни приступ анализи акцентолошких промена које су се извршиле у различитим морфолошким категоријама: свесно је проширио оквири њиховог традиционалног изучавања и био је први научник који је истраживао дотичну проблематику у контексту појава емоционално-афективног порекла. Иначе, српски акцентолошки систем се стално јавља као фон скоро у свим његовим акцентолошким радовима, као што су, на пример, „Компаративно-историјске расправе у области словенског акцента“ [Булаховський 1980] или „О неким појавама емоционално-афективног порекла у српскохрватској и словеначкој морфологији“ [Булаховський 1983б]. Неопходно је такође напоменути да су његови радови посвећени акцентолошкој проблематици били први пут објављени у управо у „Јужнословенском филологу“ 1921 године.

У овом осврту на контрастивна україноско-српска и српско-україноска језичка истраживања настојаћемо да систематизујемо и, колико је то могуће у једном прегледном раду, прикажемо суштину онога што је учињено, као и укажемо на неке задатке у овој области чије остварење у кључу савремене лінгвистичке теорије и методологије тек предстоји.

Контрастивна україноско-српска истраживања напором српских и україноских лінгвиста развијају се у више праваца, те се могу посматрати с обзиром на област истраживања, као и с обзиром на лінгвистичке теорије и методологије које се у њима примењују. С обзиром на област истраживања могу се издвојити радови из области контрастивне морфологије и синтаксе, дериватологије, лексичке семантике, експресивне стилістике, као и лінгвистике текста, док с обзиром на лінгвистичке теорије можемо издвојити радове у којима се истраживачи руководе структуралистичким, функционално-семантичким, прагмалингвистичким и когнитивнолінгвистичким методама. Контрастивна истраживања у области дериватологије, синтаксе и лексичке семантике вођена су како са синхроніјског, тако и са дијахроніјског аспекта.

0. 2 Граматицка контрастивна україноско-српска истраживања заступљена су пре свега описима конкретних семантичко-синтаксичких категорија – прелазности [Ивановић 2003; 2004; 2005; 2007; 2009] и аспектуалности, конкретно Aktionsarta [Поповић 2007в; 2008 а; 2008 в; 2009б; Ивановић 2008]; проучавањима синтаксичке типологије глаголске парадиме и предиката у српском језику у поређењу са другим словенским језицима [Чумак 1985], дескрипцијом семантичке структуре појединих типова предиката у српском и

² Види о томе детаљније у раду „Україноско-српске славистичке везе у 19. и 20. веку“ (Поповић 2008 д). Србистичким истраживањима на појединим україноским универзитетима, као и улози кијевских и харковских научника у стварању україноске србистике била су посвећена излагања на конференцијама „Кијевски универзитет и Срби“, „Харковски универзитет и Срби“ које су биле одржане 2009. године на поменутиим универзитетима у України. Зборници саопштења са тих конференција свакако допринеће и осветљавању путева формирања україноске лінгвистичке србистике.

українском језику (Поповић 2007а; 2008г), дијакроним описима статуса синтаксичког релатива у зависносложеним реченицама, координације као облика предикативне везе у украинском и српском језику, развоја и савременог стања глаголског прилога прошлог, самосталног датива у источнословенским језицима у поређењу са српским, као и развојног пута безличних глаголских облика у српском језику у огледалу других словенских језика [Чумак 1993; 2004; 2008].

Најзначајнији резултати у области граматичких украинско-српских контрастивних истраживања изложени су у посебним монографијама које су у целини или делимично посвећене наведеној проблематици. Прва у низу таквих монографија јесте „Типологија предиката у српскохрватском и источнословенским језицима“ коју је објавио у Кијеву, 1985. године украински слависта, представник Кијевске школе, Володимир Чумак [Чумак 1985]. У наведеној монографији аутор у оквиру структуралистичке дескриптивне методе са контрастивно-типолошког аспекта пописује и описује основне типове сложеног предиката у српском језику у огледалу руског, украинског и белоруског језика. Монографија се састоји из два дела. У првом делу монографије, који је посвећен типологији именског предиката, истраживач уочава упоредо са бројним подударностима низ модела који функционишу само у српском језику, на пример: конструкције са копулативним глаголом *бити* и именичким предикативом у предлошко-падежаним конструкцијама ОД+генитив, ЗА+акузатив итд. У циљу потврђивања основних ставова свог истраживања научник укључује у рад дијаграм фреквентности употребе различитих модела именског предиката у савременом српском језику полазећи од њихове заступљености у делима савремених српских писаца.

Други део монографије у целини је посвећен опису сложеног глаголског предиката у српском језику у којем после модалног или фазног глагола или предикатива следи конструкција ДА+презент (ређе инфинитив). Након извршене типолошке анализе аутор долази до закључака о томе да већина модела сложеног глаголског предиката у српском језику има своје аналоге у источнословенским језицима, али садржи и специфичне одлике у које убраја ДА+презент конструкције, употребу у семикопулативној функцији глагола *требати* са значењем деонтичке модалности и сл. Са друге стране, у украинском језику истраживач издваја постојање пуних модалних придевских и прилошких облика у предикативној функцији, за разлику од српског и руског, где је типична употреба само краћих облика. Монографија Володимира Чумака представља научно утемељен рад који показује како се детаљним типолошким поређењем може доћи до занимљивих резултата и, што је веома значајно, отвара перспективу за будућа контрастивна истраживања како наведене проблематике, тако и у области других морфолошких и синтаксичких категорија.

Володимир Чумак наставља са контрастивним украинско-српским истраживањима и са дијакронијског аспекта. Резултати истраживања изложени су у поглављу „Глаголска парадигма“ у колективној монографији „Историјска типологија словенских језика“ [Чумак 2008], као и у појединим његовим студијама из ове проблематике [Чумак 1993; 2004]. Синхронијска типолошка истраживања научник је употпунио дијакронијским аспектом који доприноси свестраном контрастивном сагледавању глаголске парадигме у српском и украинском језику са морфолошког и синтаксичког аспекта у контексту других словенских језика.

Монографија београдске украјинисткиње Милене Ивановић „Прелазност у украинском и српском језику: функционални аспект“ [Ивановић 2007] објављена је у Београду, у Библиотеци *Посебна издања* Задужбине Андрејевић у којој се на основу утврђених критеријума објављују изабрани радови научних стваралаца. Она представља прерађену и допуњену варијанту магистарске тезе „Категорија прелазности у украинском и српском језику“, одбрањене 2004. године на Филолошком факултету у Београду. Предмет монографије чини функционално-семантичко поље прелазности у украинском и српском језику. Монографија је подељена у две тематско-структурне целине. У првом делу монографије анализирају се средства изражавања прелазности у украинском и српском језику, као и услови у којима се та средства реализују, док се у другом разматра лексичка, синтаксичка, морфолошка, семантичка и прагматичка страна ове категорије.

У духу Петербуршке функционално-семантичке школе категорија прелазности се посматра као функционално-семантичко поље у чијем се центру налази беспредлошки акузатив као специјализовано и регуларно средство изражавања прелазности у украинском и српском језику. На периферији функционално-семантичког поља налазе се друга средства која, под извесним условима, корелишу са акузативом. Као таква средства издвојени су генитив, инструментал, локатив са предлогом *по* у украинском, односно акузатив са предлогом *по* у српском језику, објекатска реченица и објекатски инфинитив, као и нулти објекат. Истовремено у монографији се разматрају таква питања, као што су: обухват категорије прелазности (питање односа који су обухваћени категоријом прелазности), тип категорије (у којој мери категорија прелазности спада у морфолошке, синтаксичке или лексичке категорије), семантичка обележја прелазних и непрелазних конструкција, а највећа пажња посвећена је средствима изражавања прелазности у украинском и српском језику у зависности од различитих фактора који предодређују употребу једног или другог језичког средства за исказивање прелазности.

Оно што представља посебан квалитет ове монографије јесте чињеница да се категорија прелазности истовремено посматра и као функционално-семантичко поље, и као низ граматичких облика који су узајамно супростављени према обележју прелазност/непрелазност, при чему таква опозиција је градуелне природе, што допушта примену у неким сегментима истраживања поступка који се не заснива на разврставању свих глагола у две групе, већ се састоји у уочавању граничних случајева који могу да функционишу као мање или више

прелазни, у зависности од услова реализације тог значења. Тиме се у монографији постиже веома ефикасна синтеза структуралистичке, функционално-семантичке и когнитивно-граматичке методе која доприноси томе да се категорија што прецизније одреди и што детаљније опише.

Примењујући побројане поступке ауторка издваја десет семантичких обележја која карактеришу прототипичну прелазну конструкцију: динамичност, волунтативност, каузативност, низ аспектуалних обележја (лимитативност, резултативност итд.), фокусираност радње, анимантност, предметност, обухватност, референцијалност и афирмативност. Поредиши хијерархију ових обележја у оба језика, као и њихов различити статус, мањи или већи утицај на план реализације прелазности Милена Ивановић долази до занимљивих запажања која би свакако требало да буду основа за даља проучавања прелазности с обзиром на семантичка обележја која се налазе у њеној основи.

Наспрам монографијама које су настале на структуралистичким и функционално-семантичким принципима проучавање категорије аспектуалности у српско-украјинским контрастивним истраживањима до сада је обележено претежно когнитивним приступом. Монографија „Језичка слика стварности Украјинаца и Срба. Когнитивни аспект контрастивне анализе“ [Поповић 2008а] садржи опис категорије акционалности (*Aktionsart*) у украјинском и српском језику који се заснива како на методолошким дометима когнитивних граматичара и теорије семантичких локализација, тако и на оригиналном моделу који је разрађен са теоријског аспекта у наведеној монографији и илустрован конкретним језичким украјинским и српским материјалом. Већи део наведене монографије, који је насловљен *Од концептуализатора ка менталним конструкцијама*, илуструје како се долази до конституисања менталног стереотипа на нивоу граматике. Поглавља из овог дела садрже нов модел описа категорије акционалности који се заснива на издвајању трију оса полидимензионалног простора које су различито профилисане у базном домену концептуализације аспектуалних карактеристика глагола. У истраживању се полазило од концептуализације сваке радње, стања или процеса као тродимензионалног контејнера у којем се у зависности од перспективе актуализују одговарајуће координатне осе. Свака радња се сагледава кроз однос према граници која је лоцирана хоризонтално (проспективна, почетна, интратерминална или завршна фаза одвијања) или граници која је постављена вертикално (степен интензитета радње). Концептуализује се оријентација на постизање границе у целини (термитативност, комплетивност) или квантитативна маркираност радње (дистрибутивност, мултипликативност, итеративност), центрипетално кретање (кумулативност) или центрифугално (дистрибутивност) итд.

Приликом анализе концептуализације аспектуалних карактеристика посебна пажња скренута је на перспективу из које концептуализатор посматра радњу. У вези са тиме издвајају се нове аспектуалне фазе глаголске радње – проспективна и ретроспективна, али и у структури појединих аспектуалних типова глагола (почетно-фазних или моменталних) издвајају се различити подтипови с обзиром на профилисање одређене перспективе.

Посебна пажња је посвећена анализи функционално-семантичке категорије проспективности у словенским језицима која се тумачи као скуп језичких средстава у функцији исказивања претпочетне фазе радње – оног разливеног континуума који спаја момент говора (декларисања става о одређеној одлуци или процени) и референтно време са временом будућег догађаја. Теоријске поставке издвајања проспективности као посебне аспектуалне категорије у словенским језицима образложене су и у раду које је предочен славистичкој јавности на XIV Међународном конгресу слависта у Охриду [Поповић 2008в].

У поглављу *Стереотип простора у језичкој слици стварности* монографије „Језичка слика стварности. Когнитивни аспект контрастивне анализе“ показано је да се акционална значења глаголских префикса у словенским језицима ослањају на метафоризацију простора. Стога се у том одељку нуди опис просторних значења глаголских префикса који у циљном домену служе изражавању аспектуалних карактеристика. Тиме се настојало да се укаже на полазну основу метафоризације просторних значења и њиховог преосмишљавања у правцу акционалних карактеристика.

Истраживање је показало да исте просторне карактеристике могу да се различито спајају с аспектуалним у украјинским и српским глаголима. Иако се репертоар префикса и одговарајућих глаголских облика, као и њихова просторна концептуализација углавном подударују у оба језика, постоји снажна тенденција ка аспектуалном преосмишљавању просторних односа у украјинском језику, где је репертоар облика за исказивање акционалних карактеристика разноврснији, њихова фреквентност већа.

Контрастивно истраживање концептуализације времена и простора у украјинском и српском језику на примеру карактеризованих глаголских облика (са морфемски израженим аспектуалним значењем) потврдило је полазну претпоставку да се механизми обликовања и функционисања формално подударних стереотипа у језичкој слици стварности различитих народа разликују пропорционално удаљености лингвокултура. Понуђени модел контрастирања језичке грађе доприноси уочавању универзалних механизма концептуализације и издвајању онога што представља специфичну карактеристику украјинског и српског језика са ослоном на когнитивне процесе уобличавања и актуелизације менталног искуства.

Опису категорије акционалности у украјинском и српском језику посвећен је и рад Милене Ивановић „Функционисање конструктивних почетних глагола у ужем смислу у украјинском и српском језику“ [Ивановић 2008] који одсликава општи методолошки поступак и обухват истраживања докторске дисертације „Категорија акционалности у украјинском и српском језику“ на којој ауторка тренутно ради.

0.3 Контрастивна синхрона и дијахрона дериватологија представља терен на којем је највише стварала представница Одеске славистичке школе Аделаида Смољска. Њен научни опус је од великог значаја не само због изузетно високог теоретског нивоа, већ и због начина презентације језичке грађе. Аделаида Смољска се у својим истраживањима придржава става да поређење граматичког система српског и украјинског језика отвара такве законитости у њиховој структури које се јављају као основа, темељ, норма употребе, па и норма кодификације, нормативне праксе уопште [Смољска 1985; 2001; Смољска 1995]. Научница уочава да су разлике у домену супстантивне творбе у украјинском и српском језику најупадљивије у средњем роду [Смољска 1995] и зависе од његове очуваности и степена функционисања, бројности облика, рефлектовања одлика средњег рода у домену анимантности, укључујући и личне номинације. Аделаида Смољска закључује да у оба језика средњи род служи за номинацију инанимантног и анимантног и да постоји много заједничких црта у употреби личних номинација средњег рода у српском и украјинском језику, али указује и на разлике, нарочито у саставу и функционисању супстантивних придева и заменица рода неутрум, као и запажа да маскулине личне номинације средњег рода у оба језика имају доста јаку тенденцију ка синтаксичкој транспозицији рода. Кад су у питању фемининске номинације у облику средњег рода род детерминантних лексема у српском језику се увек подудара са родом управне именице. У украјинском језику запажају се извесна одступања од тог правила.

Сјајне примере контрастивне анализе српског и украјинског језика налазимо у радовима Аделаиде Смољске о деривацији и маскулинизацији у номинацији особа у општем источно- и јужнословенском контексту, као и у студијама које се тичу проблема контрастивног изучавања словенске фемининске творбе речи и типологије лексико-граматичког разреда назива особа у словенским језицима [Смољска 1985, 2001].

0.4 Контрастивна истраживања из области лексичке семантике. Два магистарска рада која су одбарањена на Филолошком факултету у Београду „Лексичко-семантички потенцијал назива за боје у руском, украјинском и српском језику (на материјалу фолклора 19. века)“ (1991) и „Семантика бројева у руском, украјинском и српском језику (на материјалу фолклора XIX века) (2007) легли су основу целе серије студија и чланака из ове проблематике [Поповић 1991; 1992; 2001; Гаев 2004; 2008; 2009].

У контрастивним радовима о семантици назива за боје који су настајали у распону од две деценије упоредо са новим погледом на семантички потенцијал, функције и симболику боја у фолклору понуђена су и поједина решења теоријских проблема, као што, рецимо, нов принцип категоризације боја у којем се полази од примарне дихотомије «сјајно – без сјаја», која је легла у основу симболичке интерпретације боја. На примерима из фолклорних текстова и асоцијативног експеримента се показује да се тзв. стереотип боје у многоме базира на том критеријуму који одређује концептуализацију назива за боје и у свести савременог говорника [Роровић 2007]. Нов приступ опису лексичко-семантичког поља назива за боје наишао је на одјек у истраживањима исте проблематике код других српских лингвиста [Detelić, Пић 2006].

У радовима београдске украјинисткиње Тања Гаев [Гаев 2004; 2008; 2009] нуди се опис лексичко-семантичког потенцијала бројева у украјинском и српском језику на материјалу украјинских бајки, историјских песама и дума, српских народних приповедака и епских песама које су забележене у 19. веку.

Ослањајући се на радове других лингвиста, као и на методолошки поступак који је понуђен у истраживањима назива за боје у руском, украјинском и српском фолклору Тања Гаев полази од претпоставке да упоредо са бројним подударанима семантике бројева у језику фолклора различитих словенских народа, која су условљена њиховом ономасиолошком нумеричком природом, релацијама према екстралингвистичким реалијама које их одређују и концептуалним сличностима, постоје и одступања у погледу њиховог семантичког и симболичког обухвата која указују на чињеницу да се истим бројевима додељују различите функције у оквиру језичких слика света различитих словенских народа. Верификујући своје закључке неким ранијим запажањима водећих истраживача ове проблематике Тања Гаев долази и до појединих оригиналних закључака. Међу њима се издвајају запажања о синонимији бројева која је заснована на подударану појединих ЛСВ, закључак да се поједина значења бројева сукобљавају са њиховом нумеричком вредношћу, уочавање бројева који се понављају у одређеним интервалима када је реч о одређивању узраста јунака 7, 14, 28 – што, по мишљењу истраживача, указује на оригиналну концептуализацију и категоризацију хронолошког следа. Тања Гаев детаљно је испитала проблематику лексичко-семантичког потенцијала бројева у руском, украјинском и српском језику. Указала је на велики број неподударања у структури семантичких поља појединих бројева, истакала је сличности и разлике у њиховом лексичко-семантичком потенцијалу и концептуализацији у руском, украјинском и српском фолклору чиме је потврдила своју полазну тезу о одступањима у семантици и симболици бројева у украјинском и српском фолклору што тумачи разликама концептуалне природе.

Контрастивна украјинско-српска истраживања у области лексичке семантике презентује и поменута монографија „Језичка слика стварности Украјинаца и Срба. Когнитивни аспект контрастивне анализе“ [Поповић 2008а], чији је други део – *Од језика ка концептуализатору* посвећен опису основних концепата вербалних стереотипа у језичким сликама стварности Украјинаца и Срба. На примеру веома сличних словенских лингвокултура показано је да постоје значајне разлике у механизмима функционисања појединих вербалних стереотипа који се формално подударају. У овом поглављу ставља се на пробу ауторски концепт стереотипа као основне јединице когнитивнолингвистичких истраживања. Структура стереотипа се посматра као семантичко поље са центром и периферијом које садржи различите концепте. На конкретним примерима је

илустровано како се разликују концепти и њихов узајамни однос у оквиру стереотипа судбине, естетског комплекса, боја, гендера и језика у језичким сликама стварности словенских народа. У одговарајућим поглављима на грађи из словенских језика обрађена су многа теоријска питања. Пре свега потврђена је претпоставка о функционисању стереотипа у облику вредносне скале на којој су распоређени концепти различите тежине. Ауторски концепт стереотипа као основне јединице когнитивнолингвистичких истраживања испробава се и у серији научних студија из наведене проблематике [Поповић 2001; 2004; 2005; 2006а,б; 2009б].

Поједини радови о украјинско-српској међујезичкој паронимији и омонимији [Поповић 1991б; Бондар, Ярмач 2001] сведоче о томе да би ова област контрастивне лексичке семантике могла да нађе свој даљи развој у будућим истраживањима те врсте која би допринела стварању двојезичних речника чије одсуство, између осталог, негативно утиче на интензитет контрастивних истраживања. Стварање солидног, теоретски утемељеног двојезичног украјинско-српског и српско-украјинског речника свакако представља приоритет у области лексикографије.³

0.5 Контрастивна лингвостилистика која представља још један релевантан смер контрастивног проучавања српског и украјинског језика заступљена је у истраживањима представнице Кијевске славистичке школе Веронике Јармач. Њени радови тематски се могу разврстати у две групе: радови који су посвећени појединим питањима лексике и стилистике, на пример, српској и украјинској колористици у савременој поезији [Јармач 2001; Ярмач 2005] и студије које се тичу вербалних средстава презентације семантичког поља прошлости у та два језика – синтетичких и аналитичких претериталних облика у различитим врстама српског књижевног дискурса [Јармач 2004; Ярмач, 2006, 2009]. Корпус њених истраживања чини српски прозни, песнички и критички дискурс различитих историјских периода (од XIX до XX века) који се сагледава у контексту проблема њихове интерпретације на украјинском језику. Тај смер репрезентују радови Веронике Јармач о семантичком дијапазону плусквамперфекта и других претериталних облика и њиховим стилистичким функцијама у делима савремене српске књижевности (на пример, у роману Драгослава Михаиловића „Кад су цветале тикве“ [Јармач 2009] и њиховим преводима на украјински језик. У центру пажње ове научнице нашао се и други аспект овог проблема: интерпретација претериталних глаголских облика у српским преводима украјинске поезије [Јармач 2004].

Дотична проблематика и паралеле са украјинским језиком присуствују као константа у радовима Веронике Јармач посвећеним семантици перфективних облика глагола *бити* у српским преводима поезије Сергеја Јесењина, врстама преводилачких трансформација приликом интерпретације претерита у српским преводима песама Александра Блока, дискурсном времену и језичким средствима његове репрезентације у српским преводима песништва Валерија Брјусова.

Истраживања Веронике Јармач у којима се различити претеритални облици проучавају као извор експресивности српског и украјинског књижевног дискурса представљају и студије у којима се разматрају случајеви изразите транспозиције претериталних облика у изворним српским текстовима и њиховим преводима на украјински језик са аспекта особености њиховог историјског развоја и савременог стања.

Контрастиво истраживање претериталних глаголских облика у српском и украјинском језику чини основу посебног поглавља докторске дисертације Веронике Јармач „Поетика претерита у српском књижевном језику XIX-XX века“ која је у изради.

0.6 Украјинско-српска контрастивна истраживања у области лингвистике текста нашла су свој одраз у монографији „Епистоларни дискурс украјинског и српског језика“ [Поповић 2000] која представља допуњену и прерађену варијанту истоимене докторске дисертације – прве докторске дисертације из области украјинистике која је одбрањена у Србији, на Филолошком факултету у Београду 2007. године. У наведеној монографији, као и у низу радова из ове проблематике [Поповић 1996а; 1996б; 1997а; 1997б; 1998а] разрађује се оригиналан модел описа дискурса као комуникативне игре чија правила условљавају употребу појединих језичких средстава, као и избор одређеног макроструктурног модела. Овај аспект лингвистике текста, могућност издвајања макроструктурних типова текста и специфичних начина повезивања на нивоу његове микро и макроструктуре обрађује се на теоријском нивоу и у раду „Семантичка структура метатекстуалног хронотопа“ који је предочен славистичкој јавности у оквиру XIII Међународног конгреса слависта у Љубљани [Поповић 2003].

Опис језичких средстава реализације појединих комуникативних функција са аспекта теорије говорних чинова у монографији „Епистоларни дискурс украјинског и српског језика“ осим анализе језичке грађе садржи теоријске поставке које су се показале као подстицајне за поједине српске истраживаче. Модел описа комуникативних функција који је понуђен у овој монографији прихваћен је и доследно примењен у истраживању младе српске научнице Бојане Милосављевић „Форме учтивости у српском језику“ [Милосављевић 2007].

³ У време настанка овог рада такав пројекат још увек није реализован, иако је на Институту лингвистике Украјинске националне академије наука покренут одговарајући пројекат који води Володимир Чумак.

0.7 У контрастивно проучавање украјинског и српског језика свакако спада и методика наставе српског или украјинског језика као страног. Велику пажњу овој проблематици посветила је Аделаида Смољска која се увек залагала за принцип дидактичке целовитости језика, књижевности и културе приликом изучавања српског језика у инословенској средини. Радови Аделаиде Смољске који су посвећени улози текстова у изучавању српског језика као страног одликују се практичном утемељеношћу и проистичу из дугогодишњег искуства. Аделаида Смољска инсистира на томе да избор текстова који су заступљени у настави српског језика као страног треба да буде функционално утемељен како би били представљени сви функционални стилови – од књижевно-уметничких, фолклорних, новинарских, научних текстова до текстова који опонашају говорни језик. Посебна пажња је посвећена граматички маркираним текстовима у којима су на првом месту граматички облици [Смољская 2001].

Слична проблематика је обрађена и у радовима Веронике Јармак која је посветила велику пажњу проблемима усменог консекутивног и симултаног превођења приликом изучавања српског језика као страног, а такође актуелним методолошким питањима наставе српског језика као страног за студенте почетнике у Украјини, лингводидактичким и мултимедијским средствима унапређења наставе српског језика за Украјинце, неким специфичним аспектима изучавања генетски сродних јужнословенских језика у контексту практичног билингвизма украјинске аудиторije, релевантним моментима презентације лексике у уџбеницима српског језика за Источне Словене (када је реч о профилном нивоу) [Јармак 2001б; Јармак 2009 а,б] итд.

Настава украјинског језика на универзитетима у Србији конципирана је контрастивно, при чему као грађа за контрастирање користи се не само украјински и српски језик, већ и руски или русински, с обзиром на образовни профил студената или њихов матерњи језик. Такав приступ намеће наставнику специфичне задатке који су истакнути у радовима посвећеним питањима традиције и перспективе изучавања украјинског језика у Србији [Поповић 1998б; Поповић 2001; 2004].

0.8 С обзиром на наведене резултате контрастивних истраживања српској украјинистици намећу се бројни задаци на које су својевремено указали у својим програмским радовима београдски слависти [Терзић 1993; Поповић 1995; Пипер 2004]. Међу њима на првом месту је стварање контрастивне граматике украјинског и српског језика у којој би се указало на граматичке сличности и разлике које се, како што је уочио Предраг Пипер, тичу пре свега „развијености појединих категорија у два језика, тачније неједнаке развијености појединих грамема (нпр. вокатива, појединих глаголских времена, пасива, безличности, уопштеноличних и неодређеноличних реченица итд.) као и појединих врста речи (нпр. с обзиром на већу развијеност предикатива или глаголских узвика у украјинском језику него у српском) или појединих лексико-граматичких категорија“ [Пипер 2004: 281-282]. Таква граматика свакако би представљала својеврсну круну досадашњих истраживања и омогућила би даљи развој украјинско-српских контрастивних истраживања са аспекта савремених лингвистичких теорија. Као најподеснији за први модел такве граматике намеће се функционално-семантички. Полазећи од функционално-семантичког принципа у оквиру лексичко-граматичких и семантичко-синтаксичких категорија уочавале би се и систематизовале сличности и разлике. На пример, приликом описа глаголских категорија полазило би се од семантичко-синтаксичке категорије персоналности ка морфолошким категоријама лица, времена и начина; од прелазности ка дијатези; од аспектуалности ка виду итд. Прва у низу таквих граматика не би морала да претендује на исцрпност у опису типолошких одлика украјинске граматике у односу на српску или обрнуто, али би свакако показала пут будућим истраживачима ове проблематике којих је све више како у српској, тако и украјинској лингвистици.

Литература

- Бондар, Јармак 2001: Бондар, I.; Јармак, В. Интерференција на рівні міжмовних омонімів: методологічний аспект [Текст] / I. Бондар; В. Јармак // Мова і культура. – 2001. – Вип. 3. – Т. 3. – С. 12-23.
- Булаховський 1980: Булаховський, Л. А. Акцентологический закон А. А. Шахматова (Светлой памяти академика А. А. Шахматова) [Текст] / Л. Булаховський Вибрані праці в 5 томах. – Т.4. – К.: Наук. думка, 1980 – С. 128-162.
- Булаховський 1983а: Булаховський, Л. А. Акцентологический комментарий к сербохорватскому языку [Текст] / Л. А. Булаховський Вибрані праці в 5 томах. – Т. 5. –К.: Наук. думка, 1983. – С. 343-426.
- Булаховський 1983б: Булаховський, Л. А. Про деякі явища емоційно-афективного походження у сербохорватській і словенській морфології [Текст] / Л. Булаховський Вибрані праці в 5 томах. – Т. 5. –К.: Наук. думка, 1983. – С. 440-455.
- Булаховський 1955: Булаховський Л. А. Сербський народний епос. Вступна стаття [Текст] / Сербська народна поезія. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1955. – С. 3-15.
- Гаев 2004: Гаев, Т. Семантички потенцијал броја два у украјинском и српском обредном песништву календарског циклуса [Текст] / Т. Гаев // Славистика. – 2004. – № 8. – С. 330-336.
- Гаев 2008: Гаев, Т. Лексичко-семантички потенцијал назива за број три у украјинском и српском фолклору [Текст] / Т. Гаев // Славистика. – 2008. - №7. – С. 269-277.
- Гаев 2009: Гаев, Т. Semantički potencijal brojeva u ukrajinskom jeziku (na materijalu narodnih bajki, duma i istorijskih pesama, zabeleženih u XIX veku) [Text] / Т. Гаев // Riječ. – 2009. – knj. 15. – sv. 3. – С. 67-78.

- Ивановић 2003: Ивановић, М. Умови нейтралізації перехідності в українській та сербській мовах [Текст] / М. Ивановић // Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. Мовознавство: Збірник наукових статей. – Чернівці, 2003. – С. 264-267.
- Ивановић 2004: Ивановић, М. Форма прямого додатка в заперечних конструкціях в українській і сербській мовах [Текст] / М. Ивановић // Проблеми слов'янознавства. – 2004. – Вип. 54. – С.113-121.
- Ивановић 2005: Ивановић, М. Структура польа прелазности у украјинском и српском језику [Текст] / М. Ивановић // Зборник Матице српске за славистику. – 2005. – Вип. 68. – С. 179-187.
- Ивановић 2007: Ивановић, М. Прелазност у украјинском и српском језику: функционални аспект [Текст] / М. Ивановић. – Београд: Задужбина Андрејевић, 2007. – 120 с.
- Ивановић 2008: Ивановић, М. Функционисање конструктивних почетних глагола у ужем смислу у украјинском и српском језику [Текст] / М. Ивановић // Славистика. – 2008. – №7. – С. 258-268.
- Ивановић 2009: Ивановић, М. Семантичке претпоставке транзитивности (на материјалу украјинског језика) [Текст] / М. Ивановић // Ријеч. knj. 15, sv. 3 (2009): str. 55-67.
- Јармак, Пономаренко 2001а: Јармак, В., Пономаренко, В. Називи сребра у словенским језицима [Текст] / В. Јармак, В. Пономаренко // Кодови словенских култура. – 2001. – Вип 6. – С. 129-140.
- Јармак 2001б: Јармак, В. Актуелни методолошки проблеми наставе српског језика као страног за студенте почетнике у Украјини [Текст] / В. Јармак // Славистика. – 2001. – №5. – С. 245-255.
- Јармак 2006: Јармак, В. Претеритална времена у преводима украјинског песничког дискурса (на материјалима двеју песничких антологија) [Текст] / В. Јармак // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 2006. –Т. 35/1. – С. 431-440.
- Јармак 2009: Јармак, В. Семантички дијапазон плусквамперфекта у роману Драгослава Михаиловића „Кад су цветале тикве“ и преводу на украјински језик [Текст] / В. Јармак // О делу Драгослава Михаиловића. – Врање: Аурора, 2009. – С. 81-93.
- Милосављевић 2007: Милосављевић, Б. Форме учтивости у српском језику [Текст] / Б. Милосављевић. – Београд: Учитељски факултет, 2007.
- Пиппер 2004: Пиппер, П. Украјинска и српска граматика у светлу типолошких поређења [Текст] / П. Пиппер // Славистика. – 2004. – № 8. – С. 280-290.
- Поповић 1991а: Поповић, Љ. Семантика назива за боје у руском, украјинском и српском фолклору [Текст] / Љ. Поповић // Зборник Матице српске за славистику. – 1991. – Вип. 41. – С.149-155.
- Поповић 1991 б: Поповић, Љ. О украјинско-српској међујезичкој паронимији [Text] / Љ. Поповић // *Živi jezici*. – 1991. – XXXIII. – св. 1-4. – S. 74-78.
- Поповић 1992: Поповић, Љ. О семантици назива за црвену боју у руском, украјинском и српском фолклору [Текст] / Љ. Поповић // Расковник. – 1992. – №13. –св. 1-4. – С. 91-103.
- Поповић 1995: Поповић, Љ. *Ukrajinski i srpski jezik u kontaktu sa stanovita konfrontacione gramatike* [Text] / Љ. Поповић // *Međunarodni simpozijum "Aktuelnost međuslovenskih jezičkih kontakata i veza"*. – Beograd, 1995. – S. 77-94.
- Поповић 1996а: Поповић, Љ. Дискурсни маркери в епистолярном дискурсе украинского и сербского языков [Текст] / Љ. Поповић // *Лингвистика на текста*. – Велико Търново: Университет “Св. св. Кирил и Методий”, 1996. – С. 169-180.
- Поповић 1996б: Поповић, Љ. *Imperceptivnost u epistolarnom diskursu ukrajinskog i srpskog jezika* [Text] / Љ. Поповић // *Zbornik radova 5. simpozijuma Kontrastivna jezička istraživanja*. – Novi Sad, 1996. – 213-219.
- Поповић 1997а: Поповић, Љ. Языковая реализация бехабитивов в епистолярном дискурсе русского, украинского и сербского языков [Текст] / Љ. Поповић // *Сборник докладов IV Международного симпозиума Сопоставительное и сравнительное исследования русского и других славянских языков*. – Белград, 1997. – С. 366-374.
- Поповић 1997б: Поповић, Љ. *Asertivna funkcija iskaza u ukrajinskom i srpskom jeziku* [Текст] / Љ. Поповић // *Zbornik radova 6. simpozijuma Kontrastivna jezička istraživanja*. – Novi Sad, 1997. – S. 218-225.
- Поповић 1998а: Поповић, Љ. *Tipologija komunikativnih funkcija iskaza i njihov jezički izraz u ukrajinskom i srpskom jeziku* [Text] / Љ. Поповић // *Славистика*. – 1998. – №2. – С. 103-108.
- Поповић 1998б: Поповић, Љ. *Ukrajinstika u Srbiji: tradicija i perspektive. Izučavanje slovenskih jezika, književnosti i kultura u inoslovenskoj sredini* [Text] / Љ. Поповић. – Beograd, 1998. – S. 336-346.
- Поповић 2000: Поповић, Љ. *Епистолярни дискурс украјинског и српског језика* [Текст] / Љ. Поповић. – Београд: Филолошки факултет, 2000.
- Поповић 2001: Поповић, Љ. О прототипском и стереотипском начину концептуализације боја (на примеру словенских језика) [Text] / Љ. Поповић // *Kodovi slovenskih kultura*. – Beograd, 2001. – S. 14-31.
- Поповић 2001: Поповић, Љ. Становлення і перспективи розвитку українознавчих студій у Сербії [Текст] / Љ. Поповић // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції “Освіта в українському зарубіжжі. – К.: Український світ, 2001. – С. 194-199.
- Поповић 2004: Поповић, Љ. Шляхи розвитку українознавства в Сербії [Текст] / Љ. Поповић // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze, Studia Ucrainica (Stefan Kozak – red.)*. – Warszawa, 2004. – С. 215-222.

- Поповић 2003: Поповић, Љ. Семантичка структура метатекстуального хронотопа [Текст] / Љ. Поповић // Зборник Матице српске за славистику. – 2003. – № 63. – С. 177-200.
- Поповић 2004: Поповић, Љ. Језичка слика стварности Украјинаца и Срба са когнитивног аспекта контрастивне анализе [Текст] / Љ. Поповић // Славистика. – 2004. – № 8. – С. 290-305.
- Поповић 2005: Поповић, Љ. Стереотип језика у украјинској језичкој слици стварности [Текст] / Љ. Поповић // Славистика. – 2005. – № 9. – С. 224-236.
- Поповић 2006а: Поповић, Љ. Гендерни аспект језичке слике стварности Украјинаца и Срба [Текст] / Љ. Поповић // Славистика. – 2006. – № 10. – С. 68-85.
- Поповић 2006б: Поповић, Љ. Прототип и стереотип у концептуализацији естетског код Срба и других словенских народа [Текст] / Љ. Поповић // Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика (ур. П. Пипер). Београд: САНУ, Одбор за српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија, 2006. – С. 175-211.
- Поповић 2007а: Поповић, Љ. Аргументска структура глагола емотивног стања у словенским језицима [Текст] / Љ. Поповић // Зборник Матице српске за славистику. – 2007. – Вип. 70-71. – С. 481-499.
- Поповић 2007б: Поповић, Љ. Когнитивни приступ опису категорије акционалности у словенским језицима [Текст] / Љ. Поповић // Граматика и лексика – дескриптивни и нормативни приступ. – Научни састанак слависта у Вукове дане. – 1/36. – Београд, 2007. – С. 37-53.
- Поповић 2008а: Поповић, Љ. Језичка слика стварности. Когнитивни аспект контрастивне анализе [Текст] / Љ. Поповић. – Београд: Филолошки факултет, 2008.
- Поповић 2008б: Поповић, Љ. Вклад Гавриїла Костельника в контактологию слов'янських мов [Текст] / Гавриїл Костельник на тлі доби. Пошук істини. – Львів: Львівський університет ім. І.Франка, 2008. – С. 60-71.
- Поповић 2008в: Поповић, Љ. Изражавање аспектуалног значења проспективности у словенским језицима [Текст] / Љ. Поповић // Зборник Матице српске за славистику. – 2008. – Вип. 73. – С. 297-314.
- Поповић 2008г: Поповић, Љ. Синтаксични показници фразеологізації предикатив [Текст] / Љ. Поповић // Материали VI Міжнародного конгресу україністів, Мовознавство: Збірник наукових статей. – К.: Міжнародна асоціація україністів, 2008. – С. 529-540.
- Поповић 2008д: Поповић, Љ. Украјинско-српске славистичке везе у 19 и 20 веку [Текст] / Љ. Поповић // Славистика. – 2008. – № 12. – С. 138-148.
- Поповић 2009а: Поповић, Љ. Стереотип естетичног комплексу в мовних картинах світу слов'ян [Текст] // At the Crossroads of Cultures: Essays in Honour of Leonid Rudnitzki, On the Ocassion of His 70th Jubilee (eds. A. Kira. O. Kurchinski). – Львів-Філадельфія: Наукове товариство ім. Шевченка, Львівський національний університет ім. І. Франка, Український вільний університет в Мюнхені, Київський національний лінгвістичний університет, 2009. – С. 464-487.
- Поповић 2009б: Поповић, Љ. Дејкса префикса и положај посматрача у категоријалној ситуацији локализације (на примеру контрастивне анализе глагола кретања у српском и украјинском језику) [Текст] / Љ. Поповић // Лінгвістичні студії. – 2009. – Вип. 20. – С. 194-202.
- Смољска 1995: Смољска, А. Упореджење српског и украјинског језика (поводом нормирања у систему граматичког рода [Текст] / А. Смољска // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 1995. – № 24/1. – С. 35-42.
- Смољска: Смољска, А. О проблемах сопоставительного изучения славянского феминного словообразования [Текст] / А. Смољска // Зборник Матице српске за славистику. – № 29. – С. 155-159.
- Смољска 2001: Смољская, А. Славянские студии – Одесса: Астропринт, 2001.
- Смољска, Бондар 2003: Смољска, А., Бондар, О. Еволюція семантики дієслів руху в аспектах типології україноскої та сербскої мов [Текст] / А. Смољска, О. Бондар // Мовознавство. – 2003. – № 2-3. – С. 138-144.
- Терзић 1993: Терзић, Б. Дејки передумови зіставног аналізу україноскої та сербохорватскої мов [Текст] / Б. Терзић // Зборник Матице српске за славистику. – 1993. – № 43. – С. 153-157.
- Терзић 1996: Терзић, Б. О конфронтирању/контрастирању српског и украјинског језика [Текст] / Б. Терзић // Zbornik radova 5. simpozijuma „Kontrastivna jezička istraživanja“. – Novi Sad, 1996. – С. 101-105.
- Чумак 1985: Чумак, В. Типология сказуемого в сербохорватском и восточнославянских языках [Текст] / В. Чумак. – К.: Наук. думка, 1985.
- Чумак 1993: Чумак, В. Розвиток безособових дієслівних форм у сербохорватській і східнослов'янських мовах [Текст] / В. Чумак // Слов'янське мовознавство. Доповіді української делегації на 11 Міжнародному з'їзді славистів. – К.: Наук. Думка, 1993. – С. 213-222.
- Чумак 2004: Чумак, В. Темпоральні форми словенського дієслова і сербсько-хорватсько-східнослов'янський граматичний контекст [Текст] / В. Чумак // Мовознавство. – 2004. – № 2-3. – С. 151-157.
- Чумак 2005: Чумак, В. Дослідження україноскої мови в державах колишньої Югославії [Текст] // Українське мовознавство у західних і південних слов'ян. – К.: Наук. думка, 2005. – С. 147-161.
- Чумак 2008: Чумак, В. Словозміна. Дієслово [Текст] // С. С. Ермоленко, О. С. Мельничук, О. Б. Ткаченко, А. М. Шамота Исторична типологія слов'янських мов. Частина 2. – К.: Наук. думка, 2008. – С. 6-141.
- Ярмак 2005: Ярмак, В. Сучасна поетична колористика (міжслов'янські лінгвістичні паралелі) [Текст] / В. Ярмак // Мова і культура. – 2005. – Вип. 8. – Т. 4. – С. 60-75.

Ярмак 2009: Ярмак, В. Деякі специфічні аспекти викладання близькоспоріднених південнослов'янських мов з урахування практичного білінгвізму аудиторії [Текст] / В. Ярмак // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – 2009. – Вип. 63. – С. 230-233.

Ярмак 2004: Ярмак, В. Проблема передачі претеритів в перекладах українського поетичного дискурсу сербською мовою [Текст] / В. Ярмак // Мова і культура. – 2004. – Вип. 8. – Т. III/2. – С. 356-365.

Ярмак 2009: Ярмак, В. Релевантні аспекти презентації лексики в підручниках сербської мови для східних слов'ян (профільний рівень) [Текст] / В. Ярмак // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – 2009. – Вип. 70. – С. 240-245.

Detelić Ilić 2006: Detelić, M., Ilić, M. Beli grad. Poreklo epske formule i slovenskog toponima [Text] / M. Detelić, M. Ilić. – Beograd: Balkanološki institut SANU, 2006.

Popovich 2007 б: Popovich, L. Prototypical and Stereotypical Color in Slavic Languages: Models Based on Folklore [Text] / Robert E. Mac Laury, Galina V. Paramei Anthropology of Color: Interdisciplinary Multilevel Modeling. – Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 2007. – P. 408-422.

В роботі представлений огляд українсько-сербських сопоставительних досліджень, виконаних сербськими та українськими ученими. Результати сопоставительного вивчення українського та сербського мовних розглянутих з точки зору області дослідження, синхронічного або діахронічного підходу до об'єкту дослідження, а також лінгвістических теорій і моделей, які в них застосовуються. Внаслідок проведеного аналізу автори приходять до висновку про те, що найважливіші результати в цій області досягнуті в сопоставительних описаннях парадигм дієслів і типів предикатів, граматических категорій перехідності і способів дієслівного дієвства, семантического потенціалу цветообозначень і чисел, стереотипів і концептів мовних картин світу українців і сербів, експресивної стилістики, лінгвістики тексту і пр. Дослідження також підтверджує, що в процесі сопоставительного аналізу українського та сербського мовних учені часто створювали нові теоретическі моделі, внаслідок чого застосовуються в роботах інших учених.

Ключеві слова: контрастивні дослідження, український мовний, сербський мовний, граматики, дериватологія, лексическа семантика, стилістика, лінгвістика тексту.

The paper presents an overview of the Ukrainian-Serbian comparative studies carried out by Serbian and Ukrainian scientists. The comparative study of Ukrainian and Serbian languages reviewed in terms of research, synchronic or diachronic approach to the object of research, as well as lingvistichekih theories and models which they apply. As a result of the analysis the authors conclude that the most significant results achieved in this area in comparative description of verb paradigms and types of predicates, grammatical categories of transitivity and aktionsart, semantic building color terms and numbers, stereotypes and concepts of language world Ukrainians and Serbs expressive stylistics, text linguistics, etc. The study also confirms that in the comparative analysis of the Ukrainian and Serbian languages, researchers often create new theoretical model, subsequently applied in the work of other scientists.

Keywords: Research kontrastivnye, the Ukrainian language, the Serbian language, grammar, derivatologiya, lexical semantics, stylistics, text linguistics.

Надійшла до редакції 26 січня 2010 року.

Оксана Путіліна

ББК Ш12=411.4*22

УДК 81'372=111=161.2

ДЖЕРЕЛА ПОСТАННЯ ВІДМІНКОВОЇ ГРАМАТИКИ

(V ст. до н.е. – поч. XX ст. н.е.)

Стаття продовжує цикл публікацій, присвячених проблемам відмінкової граматики в її презентації у загальнолінгвістичній парадигмі, зокрема встановленню витоків відмінкової граматики, а також простеженню причин, передумов і специфіки її розвитку і формування як самостійного лінгвістичного напрямку.

Ключові слова: відмінкова граматики, вроджене поняття, загальна граматики, мислення, неопозитивізм, постулат простоти, психологізм, структуралізм, творчий характер мови.

У світі існує низка національних лінгвістичних традицій, кожна з яких відзначається специфікою становлення, формуванням певного кола концептуальних питань. Американська лінгвістична традиція посідає своєрідне місце, характеризуючись максимальним різноманіттям і суттєвим впливом на науку інших країн. Останніми роками спостерігається певна інтернаціоналізація лінгвістики, а також зближення американської та європейської лінгвістик. Це стосується, зокрема, фундаментальних напрямів (генеративна лінгвістика,